

The title of this recording is inspired by the painter and poet William Blake's collection of poems, **Songs of Innocence and of Experience**. It is a title that lends itself well to the pieces presented here, exploring as they do themes of light and darkness, life and death, angelic purity and demonic passion. These works are among those most frequently performed by pianists and they have each long been a central part of my own repertoire. They are however, compositions rich enough in their expression to be able to carry a steady stream of new interpretations; interpretations that together constitute a continually changing tradition.

- 1-3 Franz Liszt: Piano Sonata in B minor, S. 178
- 4-16 Robert Schumann: Kinderszenen, Op. 15
- 17-19 Ludwig van Beethoven:
Sonata No. 23 in F minor, Op. 57 «Appassionata»

Kristian Ofstad Lindberg piano

EAN13: 7041888525424



2L¹⁶¹

5.1 surround and stereo recorded in DXD 24bit/352.8kHz
2L-161-SACD 20©20 Lindberg Lyd AS, Norway



Of Innocence and Experience

Kristian Ofstad Lindberg, piano

“ ... I do not consider either the just, or the wicked, to be in a supreme state, but to be, every one of them, states of the sleep which the soul may fall into in its deadly dreams of good and evil, when it leaves Paradise following the serpent.”

William Blake – *A Vision of the Last Judgement*

« ... Jeg anser at hverken de rettferdige eller de onde befinner seg i en ideell tilstand, for hver av dem har falt i søvn, som er et stadium i en dødelig drøm om det gode og det onde som sjelen opplever når den følger slangen ut av paradiset. » (oversatt av Geir Uthaug)



The title of this recording is inspired by the painter and poet William Blake's collection of poems, *Songs of Innocence and of Experience*. It is a title that lends itself well to the pieces presented here, exploring as they do themes of light and darkness, life and death, angelic purity and demonic passion.

These works are among those most frequently performed by pianists and they have each long been a central part of my own repertoire. They are however, compositions rich enough in their expression to be able to carry a steady stream of new interpretations; interpretations that together constitute a continually evolving tradition. The pianist and composer Franz Liszt can be said to have started this tradition through his concert activities, and his Sonata in B Minor holds a unique position as the quintessential romantic piano piece.

This Sonata allows the pianist to fully express who they are as a musician and artist, as it requires emotional tension and drama, as well as sensitivity and inward contemplation in its playing. A conductor's sense of form and continuity in the choice of tempo are demanded of the pianist, who must also ensure that virtuosity does not overshadow the piece's musical expression.

In 1847 at the age of 36, Liszt retired from the concert stage and settled in Weimar to concentrate on composing, teaching and the conducting and promoting of Wagner's operas. The period culminated in several of Liszt's most artistically ambitious works, such as *Les Preludes* and the *Faust Symphony*. Sonata in B Minor, on which he worked between 1849 and 1853, is for me the highlight of this creative phase in his life. It is a work in which Liszt reveals an ambition to be more than a composer of popular, virtuoso pieces. He dedicated the work to Robert Schumann, for whom he had enormous respect, and one can sense some of the vulnerability that lay behind this ambition to be recognised as a serious composer.

The Sonata was mostly received negatively, and one of the most devastating responses was from Clara Schumann who wrote the following in her diary, 25 May 1854: "Today, Liszt sent Robert a sonata dedicated to him, together with several other pieces, and a friendly letter to me. But the pieces are dreadful! Brahms played them for me, and they made me feel utterly wretched ... They are nothing but sheer racket – not a single healthy idea, everything confused, no clear harmonic sequence to be detected! And now I still have to thank him – it's really awful."

Eduard Hanslick, the most influential critic of the time, declared that, "Anyone who has heard it and finds it beautiful is beyond help." And Johannes Brahms is said to have fallen asleep while Liszt played the Sonata for him. Richard Wagner was one of the few who spoke positively about the work, although one might wonder how objective he was considering how much Liszt had done for his career.

Today, there are still divided opinions about Liszt's music and it is generally considered to not have the weight of that of Wagner or Brahms. But despite its initial frosty reception the Sonata has gained many supporters – largely, I suspect, because it has a depth not evident in his other works. Alfred Brendel sums up his praise for the piece in *Music, Sense and Nonsense* from 2016: "The B Minor Sonata [...] the most original, powerful and intelligent Sonata composed after Beethoven and Schubert, is a work of absolute music, and it exemplifies total control of large form. Its blend of deliberation and white heat, unique in Liszt's output, remains all the more astonishing as it was achieved in the face of a most demanding task: a one-movement sonata of half an hour's duration."

The contrast between Liszt's Sonata and Schumann's collection of short pieces in *Kinderszenen* could not be greater. While the Sonata evokes an enormous cosmic drama, similar to that of a Wagner opera, *Kinderszenen* takes us into the mundane and the human. Liszt was unreserved in his enthusiasm for the *Kinderszenen* and wrote in a letter

to Schumann: "... two or three times a week ... I play your Kinderszenen to my daughter in the evening; this enchants her, and me even more so, as you can imagine."

These pieces have remained much loved ever since. Schumann addresses one in a direct, personal and intimate way. It is easily accessible music and can be enjoyed immensely on the first listening. At the same time, there is a complexity to *Kinderszenen*; the listener can either interpret the pieces as expressing a child's point of view in the present, or as a nostalgic look back at a childhood in the past.

Schumann composed *Kinderszenen* within a few days in 1838 at the age of 28 years. In a letter to Clara Wieck (whom he would soon marry) he wrote that he was inspired by a comment she made about him sometimes being like a small child. Although the *Kinderszenen* we know today has 13 pieces, Schumann originally wrote 30 for the collection. He did however withdraw 17 of these and instead published them in *Bunte Blätter* and *Albumblätter*.

It is interesting that the different titles for each of the 13 pieces were added after publication by Schumann himself. On the subject of titling his compositions, he wrote the following in 1850 (in the introduction to a later collection, *Waldszenen*): "The titles for pieces of music, since they have again come into favour in our day, have been censured here and there, and it has been said that 'good music needs no sign-post.' Certainly not, but neither does a title rob it of its value; and the composer, by adding one, at least prevents a complete misunderstanding of the character of his music. What is important is that such a verbal heading should be significant and apt."

This shows that verbal descriptions were important to Schumann. It is however, also worth experimenting with two ways of listening to *Kinderszenen*. You can read Schumann's titles and let them create images and impressions while listening. Or, you can try to meet the pieces afresh, without the "sign-posts" suggesting a particular interpretation.

Beethoven's Sonata *Appassionata*, like Liszt's Sonata, is in stark contrast to *Kinderszenen's* childlike innocence, but where Liszt's drama ends with victory, purification and bliss, Beethoven ends one of his darkest works with cruelty and brutality.

Unlike *Kinderszenen*, the title of this piece was not chosen by the composer himself – it was instead devised by a publisher in 1838, more than ten years after Beethoven's death. And this is unfortunate; the suggestion that the work should be passionate in its expression has created more misinterpretation than it has contributed to the understanding of the music. The work opens with a passage that can rather be described as mysterious and frightening. Seeing the Sonata as an exploration of the dark sides of humanity is to me a more apt interpretation than that suggested by the title it now holds. At the same time, the work also has moments of peace and quiet, not least in the Andante con moto movement.

The Sonata was composed in the period between 1804 and 1806, and was published in 1807. According to Beethoven's student Carl Czerny, he considered it to be his most significant sonata, before completing the Hammerklavier Sonata in 1818. Although it has three movements, it is clear that Beethoven anticipates the coherent one-movement form that Liszt uses in his Sonata almost 50 years later; the second movement passes completely uninterrupted into the third movement, and in mood and harmonics it is obvious that the third movement is a natural consequence of the first.

The Sonata is not typical of Beethoven's work; many of his pieces that begin in a minor key go through a development before a victorious or optimistic ending in a major key. This Sonata, on the other hand, ends in minor, and largely in the same dark atmosphere in which it began. The effect is one of tragedy and hopelessness, which calls to mind the romantic notion of the suffering artist. Alternatively, it can be understood as an honest reflection of reality; that in rejecting the notion of the happy ending, Beethoven brings us closer to the truth of our suffering.



Kristian Ofstad Lindberg was born in Oslo in 1980 and began performing widely as a pianist from a young age. In 1997 he won the Norwegian Young Pianists Competition and the following year represented Norway in the Eurovision Young Musicians competition in Vienna. Since then Lindberg has been a prizewinner in several competitions, including taking first prize in Oslo's International Concours Grieg competition in 2007 and winning the Levin prize in 2012.

In 2007 Lindberg completed a soloist's diploma at the Norwegian Academy of Music in Oslo, where he studied with Einar Steen-Nøkleberg. He has also studied with Jens Harald Bratlie, Laszlo Simon at the Universität der Künste, Berlin, and Désiré N'Kaoua at the Ecole Normale de Musique, Paris. In 2019, he completed his doctoral research project, *The Orchestral Piano*, at the Norwegian Academy of Music in Oslo.

Lindberg has performed as a soloist around the world, including at the Berlin Konzerthaus, Carnegie Hall in New York and Wigmore Hall in London, and the Kyotofuritsu Fumin Hall. In 2010 he released the CD, *Blank Spaces*, featuring solo piano pieces by young Norwegian composers.

w w w . k r i s t i a n l i n d b e r g . c o m



Tittelen på denne innspillingen er inspirert av maleren og poeten William Blakes diktsamling *Uskyldens og erfaringens sanger*. Tittelen passer godt med musikken som presenteres her – musikk som utforsker tema som lys og mørke, liv og død, himmelsk renhet og demonisk lidenskap.

Disse verkene er blant de mest spilte i klaverlitteraturen og har også lenge vært en sentral del av mitt repertoar. De er rike nok i sitt uttrykk til å bære en stadig strøm av nye interpretasjoner; interpretasjoner som til sammen utgjør en fortolkningstradisjon i kontinuerlig forandring. Pianisten og komponisten Franz Liszt kan sies å ha startet denne tradisjonen gjennom sin konsertvirksomhet, og hans Sonate i h-moll innehar en unik posisjon i dette romantiske klaverrepertoaret.

I dette verket får man som pianist mulighet til virkelig å vise hvem man er som musiker og kunstner; en god fremførelse krever emosjonelt spenn, temperament og dramatik, men også delikat følsomhet og innadvendt kontemplasjon. Med en dirigents sans for form og bevissthet om tempo, må pianisten overkomme de tekniske utfordringene uten at dette overskygger det musikalske uttrykket.

I 1847, 36 år gammel, trakk Liszt seg tilbake fra konsertscenen og bosatte seg i Weimar for å konsentrere seg om komposisjon, undervisning, og dirigering og promotering av Wagners operaer. Perioden kulminerer i flere av Liszts mest kunstnerisk ambisiøse verk, som for eksempel *Les Preludes* og Faust-Symfonien. Sonaten i h-moll, som han arbeidet med fra 1849 til 1853, er for meg høydepunktet i denne kreative perioden i Liszts liv. Det er et verk der Liszt vil vise at han er mer enn en klavervirtuos som skriver useriøse stykker ment for å vise klavertekniske ferdigheter. Han dedikerte verket til Robert Schumann, en komponist han hadde enorm respekt for, og man kan ane noe av sårbarheten som må ligge bak denne ambisjonen om å bli anerkjent som seriøs komponist.

Sonaten fikk for det meste negativ mottagelse, og en av de mest knusende var Clara Schumann som skriver følgende i sin dagbok 25. Mai 1854: «Liszt sendte Robert en Sonate dedikert til ham sammen med flere andre ting, med et vennlig brev til meg. Men de er fryktelige! Brahms spilte dem for meg, men de fikk meg til å føle meg fullstendig elendig [...] Dette er ikke mer en ren støy – ikke en eneste sunn idé, alt forvirret, ikke lenger en klar harmonisk sekvens å oppdage! Og nå må jeg til og med takke ham – det er helt forferdelig.»

Eduard Hanslick, den mest innflytelsesrike kritikeren på den tiden sa at «den som har hørt dette og funnet det vakkert, er hinsides hjelp». Og Johannes Brahms skal angivelig ha sovnet da Liszt spilte verket for ham. Richard Wagner var en av de få som uttalte seg positivt om verket, selv om man kanskje kan lure på hvor objektiv han var med tanke på hvor mye Liszt hadde gjort for hans karriere.

I dag er det fortsatt delte meninger om Liszts musikk, og det er generelt konsensus om at den mangler kvaliteten og tyngden til Wagners eller Brahms' musikk. Til tross for denne blandede mottagelsen har Sonaten mange tilhengere – i stor grad, tror jeg, fordi den har en dybde og kompleksitet mange av hans øvrige verk mangler. Alfred Brendel oppsummerer sin beundring for verket i *Music, Sense and Nonsense* fra 2016: «Sonaten i h-moll [...] den mest originale, kraftfulle og intelligente sonaten siden Beethoven og Schubert – et stykke absolutt musikk som viser en total beherskelse av større musikalske formprinsipper. Blandingen av nøye planmessighet og hvit hete, unik i Liszts produksjon, er enda mer oppsiktsvekkende tatt i betraktning den enormt ambisiøse oppgaven: en halv time lang sonate i en sammenhengende sats.»

Kontrasten mellom Liszts sonate og Schumanns samling korte stykker i *Kinderszenen* kunne ikke vært større. Mens Sonaten viser oss kosmisk drama som i en Wagner opera, tar Schumann oss inn til det hverdagslige og menneskelige i *Kinderszenen*. Liszt var ufor-

beholden i sin begeistring for *Kinderszenen* og skrev i et brev til Schumann: «To til tre ganger i uken spiller jeg dine Kinderszenen for min datter på kveldene; hun er henrykt, og jeg enda mer som du kan forestille deg.»

Og disse stykkene har forblitt høyt elsket siden den gang. Schumann henvender seg til oss på en direkte, personlig og intim måte. Det er lett tilgjengelig musikk med umiddelbar appell som kan få enorm glede av dem ved første møte. Samtidig innehar *Kinderszenen* en kompleksitet; stykkene kan høres som uttrykk for et barns synspunkt her og nå, eller som et erfarent og nostalgisk tilbakeblikk på barndommen og fortiden.

Schumann komponerte stykkene i løpet av noen få dager i 1838, 28 år gammel. I et brev til Clara Wieck (som han senere giftet seg med) skriver han at han var inspirert av hennes kommentar om at han noen ganger var som et lite barn. Til tross for at den *Kinderszenen* vi kjenner i dag består av 13 små stykker, komponerte Schumann opprinnelig 30 stykker. Før utgivelse valgte han bort 17 av disse og utga dem senere i samlingene *Bunte Blätter* og *Albumblätter*.

Det er interessant at de ulike titlene for hver enkelt av de 13 satsene ble lagt til i ettertid av Schumann selv. I førsteutgaven av *Waldszenen*, en samling korte klaverstykker fra 1850, skriver han med tanke på beskrivende titler i musikk: «...det har blitt sagt at god musikk ikke trenger noen beskrivelse. Åpenbart ikke, men en tittel vil ikke fjerne musikkens verdi; og komponisten kan i det minste unngå en total misforståelse av musikken sin ved å gi den en tittel ... Det viktigste er at en tittelen er betydelig og treffende.»

Dette viser at verbale beskrivelser var viktige for Schumann. Samtidig er det verdt å eksperimentere med to måter å lytte til disse verkene på. Man kan lese Schumanns titler og la det skape bilder og forestillinger under lyttingen. Og så kan man lytte igjen og forsøke å møte stykkene friskt og åpent uten disse forestillingene.

Beethovens sonate *Appassionata* står i likhet med Liszts sonate i sterk kontrast til *Kinderszenens* barnlige uskyld, men der Liszts drama ender med seier, renselse og salighet, ender Beethoven et av sine mørkeste verker grusomt og brutalt.

Til forskjell fra *Kinderszenen* stammer ikke tilnavnet fra komponisten selv – tittelen *Appassionata* ble lagt til av en utgiver i 1838, over ti år etter Beethovens død. Og dette er uheldig; antydningen om at verket skulle være lidenskapelig i sitt uttrykk har skapt mer feilinterpretasjon enn det har bidratt til forståelse av musikken. Verket åpner med en passasje som heller kan beskrives som uhyggelig og skremmende. Å se sonaten som en utforskning av menneskets mørke sider er for meg mer treffende enn den tittelen den har blitt sittende igjen med. Samtidig har verket også øyeblikk av fredfullhet og ro, ikke minst i Andante con moto-satsen.

Sonaten ble komponert i perioden mellom 1804 og 1806, og publisert i 1807. I følge hans elev Carl Czerny regnet Beethoven den som sin betydeligste sonate før han fullførte *Hammerklavier*-sonaten i 1818. Selv om den har tre satter er det her tydelig at Beethoven foregriper den sammenhengende en-satsige formen Liszt bruker i sin sonate nesten 50 år senere – andre sats går helt uavbrutt over i den tredje, og i stemning og harmonikk er den tredje satsen en naturlig konsekvens av den første satsen.

Sonaten er ikke typisk for Beethovens verk; mange av hans komposisjoner i moll går gjennom en utvikling før de ender seirende eller håpefullt i dur. Sonate *Appassionata* slutter derimot i moll og i stor grad i den samme mørke atmosfæren som den begynte. Dette skaper en effekt av tragedie og håpløshet, i trå med en romantisk idé om den lidende kunstneren. Alternativt kan dette tolkes som at Beethoven vil at musikken ærlig skal reflektere virkeligheten; at ikke alt kulminerer i lykke og positivitet, men også i sorg og lidelse.

Kristian Ofstad Lindberg ble født i Oslo i 1980 og gjorde seg tidlig sterkt bemerket i norsk musikkliv. Han var Norges representant ved Eurovisjonens konkurranse for unge musikere i Wien i 1998, etter å ha vunnet eldste klasse i Ungdommens pianomesterskap. Senere har han vunnet en rekke priser i internasjonale konkurranser, bl.a. 1. Pris i Concours Grieg 2007 og Levinprisen i 2012.

I 2007 fullførte Lindberg sitt diplomstudium som solist ved Norges musikkhøgskole med Einar Steen-Nøkleberg som klaverlærer. Tidligere lærere inkluderer Jens Harald Bratlie og Einar Henning Smebye i Norge, Laszlo Simon ved Universität der Künste i Berlin og Désiré N’Kaoua ved Ecole Normale de Musique i Paris. I 2019 avsluttet han sitt kunstneriske forskningsprosjekt *Det orkestrale klaveret* ved NMH.

Lindberg har optrådt som solist over hele verden, bl.a. i Konzerthaus i Berlin, Carnegie Hall i New York, Wigmore Hall i London og Kyotofuritsu Fumin Hall i Kyoto. I 2010 ga han ut *Blank Spaces*, en innspilling med klaververker av unge norske komponister.

w w w . k r i s t i a n l i n d b e r g . c o m



Recorded in Sofienberg Church, Norway
November 2019 by Lindberg Lyd AS

Recording Producer and Balance Engineer MORTEN LINDBERG
Piano Technician GISLE DAUS Steinway D-model

Editing JØRN SIMENSTAD and MORTEN LINDBERG
Mix and Mastering MORTEN LINDBERG

Graphic Design MORTEN LINDBERG
William Blake (1805) *The Great Red Dragon and the Woman Clothed with Sun*
Programme Notes KRISTIAN OFSTAD LINDBERG Translation TAMZIN PINKERTON

Executive Producers
JØRN SIMENSTAD and MORTEN LINDBERG

Produced with support from Fond for utøvende kunstnere,
The Norwegian Academy of Music and Fond for lyd og bilde

2L www.2L.no

2L is the exclusive and registered trade mark
of Lindberg Lyd AS 20©20 [NOMPP2004010-190] **2L-161-SACD**

This recording was made by Lindberg Lyd AS with DPA microphones and HORUS converters to a PYRAMIX workstation on Ravenna AoIP with Genelec ONE monitoring. Digital eXtreme Definition is a professional audio format that brings analogue qualities in 24 bit at 352.8 kHz sampling rate.

MQA CD plays back on all CD players. When a conventional CD player is connected to an MQA-enabled device, the CD layer of the Hybrid SACD will reveal the original master quality. For more information visit www.mqa.co.uk

Franz Liszt (1811-1886) Piano Sonata in B minor, S. 178

- 1 I. Lento assai - Allegro energico 12:09
- 2 II. Andante sostenuto 7:17
- 3 III. Allegro energico - Andante sostenuto - Lento assai 11:04

Robert Schumann (1810-1856) Kinderszenen, Op. 15

- 4 Von fremden Ländern und Menschen 1:34
- 5 Kuriose Geschichte 1:17
- 6 Hasche-Mann 0:37
- 7 Bittendes Kind 0:57
- 8 Glückes genug 1:21
- 9 Wichtige Begebenheit 0:56
- 10 Träumerei 2:48
- 11 Am Kamin 1:04
- 12 Ritter vom Steckenpferd 0:40
- 13 Fast zu ernst 1:57
- 14 Fürchtenmachen 1:46
- 15 Kind im Einschlummern 1:55
- 16 Der Dichter spricht 2:21

Ludwig van Beethoven (1770-1827)

Sonata No. 23 in F minor, Op. 57 «Appassionata»

- 17 I. Allegro assai 10:07
- 18 II. Andante con moto 6:51
- 19 III. Allegro ma non troppo – Presto 8:36